

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

**Význam státních a nestátních institucí při pomoci obětem domácího
násilí**

Bakalářská práce

vedoucí práce:
JUDr. Vladimíra Hájková

autor práce:
Vendula Vitoušová

5.5. 2010

ABSTRAKT

Pro svoji bakalářskou práci jsem zvolila téma „Význam státních a nestátních institucí při pomoci obětem domácího násilí.“ Práce se skládá z části teoretické a praktické. Teoretická část je rozdělena na pět kapitol. První kapitola definuje pojem domácího násilí a popisuje základní znaky a podoby, které jsou důležité pro rozpoznání tohoto jevu. Dále jsou nastíněny nejčastější mýty a popsána charakteristika osob zapojených do domácího násilí. V neposlední řadě je zmíněna interdisciplinární spolupráce. Druhá kapitola popisuje důsledky, které se mohou u oběti objevit. Třetí kapitola se zaměřuje na poskytnutí pomoci nestátními institucemi. Další kapitola práce charakterizuje právní úpravu v České republice a poslední se zaměřuje na institucionální aktéry, mezi které patří hlavně policie, soud a orgán sociálně- právní ochrany dětí.

Praktická část si stanovila tři cíle. Pro naplnění prvního cíle „Konfrontace oprávnění a možných opatření státními a nestátními institucemi používaných pro ochranu osob ohrožených domácím násilím“ byl zvolen kvalitativní výzkum a použita technika polostrukturovaného interview. Výzkumný vzorek tvořili tři zástupci státních institucí a tři nestátních institucí a bylo položeno celkem osm otázek. Poslední osmá otázka odpovídala i na třetí cíl a to, zda jsou odborníci dostatečně proškoleni. Pro dosažení druhého cíle byl zvolen také kvalitativní výzkum a technika telefonního interview. V tomto případě výzkumný vzorek tvořilo šest obětí. V kapitole přílohy je výčet intervenčních center, kterých je v současné době na území České republiky patnáct. Dále je přiložen bezpečnostní plán a statistiky Bílého kruhu bezpečí za rok 2009.

Na základě výzkumu byly stanoveny hypotézy, které jsou popsány v kapitole Diskuse. Cíle práce byly naplněny.

Z této práce může čerpat informace jak laická veřejnost, tak osoby ohrožené domácím násilím. Věřím, že důležité informace tu naleznou také pracovníci specializovaní na tuto problematiku.

ABSTRACT

The theme of my Bachelor Thesis is „Importance of the Governmental and Nongovernmental Institutions in Help to the Victims of Domestic Violence.” The Thesis consists of theoretical and practical parts. The latter is divided in five chapters. The first chapter defines the concept of domestic violence and describes the basic signs and forms important to recognize this phenomenon. Furthermore you can find here the most common myths and the characteristics of those involved in the domestic violence. Last but not the least; the work refers to the interdisciplinary cooperation. The second chapter describes the consequences the victims can face. The third chapter aims at granting assistance to the nongovernmental institution. Another chapter presents the relevant legal regulations of the Czech Republic, and the last one concentrates on the institutional actors, especially the police, court and the body of social and legal protection of children.

The practical part concentrated on three aims. So as to fulfil the first one “Confrontation of the Competence and Possible Measures of the Governmental and Nongovernmental Institutions Used in Protection of Those Endangered by the Domestic Violence”, we chose the quality research and the technique of semi-structured interview. The research sample was made up by three representatives of governmental and three of nongovernmental institutions; eight questions were set in all. The last, eighth question gave an answer to the third aim – whether all the specialists had been trained sufficiently. So as to reach the second aim, we also chose the quality research and the technique of telephone interview. In this case, the research sample was made up by six victims. The Appendix contains the list of the information centres; there are fifteen of them within the Czech Republic at present. Moreover, the Appendix includes the Safety Plan and the statistics of the White Circle of Safety for the year 2009.

On the basis of the research we set the hypotheses which are described in the chapter of Discussion. The Thesis aims were fulfilled.

The Thesis might be a source both for the general public and those endangered by the domestic violence. I believe that there are a lot of inspiring and important information for the specialists in this problem.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Význam státních a nestátních institucí při pomoci obětem domácího násilí vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zdravotně sociální fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 5.5.2010

.....

Poděkování:

Děkuji vedoucí práce JUDr. Vladimíře Hájkové za její cenné rady, připomínky, ochotu a trpělivost při zpracování bakalářské práce.

OBSAH:

Úvod	9
1 SOUČASNÝ STAV	10
1.1 Obecně o problematice domácího násilí	10
<i>1.1.1 Definice pojmu domácí násilí</i>	11
<i>1.1.2 Podoby domácího násilí</i>	12
<i>1.1.3 Základní znaky domácího násilí</i>	12
<i>1.1.4 Mýty o domácím násilí</i>	13
<i>1.1.5 Charakteristika osob zapojených do domácího násilí</i>	14
<i>1.1.6 Děti a domácí násilí</i>	16
<i>1.1.7 Interdisciplinární spolupráce- obecně</i>	18
<i>1.1.7.1 Účastnické organizace</i>	18
1.2 Důsledky domácího násilí	19
<i>1.2.1 Posttraumatická stresová porucha</i>	19
<i>1.2.2 Stockholmský syndrom</i>	20
<i>1.2.3 Syndrom týrané ženy</i>	20
1.3 Možnosti pomoci v případech domácího násilí (profesionální pomoc)	21
<i>1.3.1 Linky důvěry</i>	21
<i>1.3.2 Manželská a předmanželská poradna</i>	22
<i>1.3.3 Intervenční centra</i>	22
<i>1.3.4 Domov pro matky v Třebíči</i>	23
<i>1.3.5 Bílý kruh bezpečí</i>	24
1.4 Právní aspekty domácího násilí v České republice	24
<i>1.4.1 Listina základních práv a svobod</i>	24
<i>1.4.2 Zákon o přestupcích</i>	25
<i>1.4.3 Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím</i>	25
<i>1.4.3.1 Zákon o Policii České republiky</i>	26
<i>1.4.3.2 Týrání osoby žijící ve společném obydlí</i>	27

1.5	Institucionální aktéři v oblasti domácího násilí	28
1.5.1	Úloha Policie České republiky	28
1.5.2	Městská policie (obecní policie)	29
1.5.3	Orgán sociálně právní ochrany dětí	30
1.5.4	Soudy	31
2	CÍLE PRÁCE	32
3	METODIKA	33
3.1	Použité metody a techniky sběru dat	33
3.2	Charakteristika souboru	34
4	VÝSLEDKY	35
4.1	Výsledky I.	35
4.2	Výsledky II.	40
5	DISKUSE	44
6	ZÁVĚR	49
7	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	51
8	KLÍČOVÁ SLOVA	57
9	PŘÍLOHY	58

Úvod

Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybrala téma „Význam státních a nestátních institucí při pomoci obětem domácího násilí“. Domácí násilí („domestic violence“) bylo v České republice dlouho tabuizované a ani dnes není tento jev dostatečně v povědomí celé společnosti. Je to problém, který se týká nás všech, nikoliv pouze konkrétní osoby. Může postihnout každého z nás a zanechat hluboké rány jak na těle, tak na duši. Na jeho páchání nemá vliv vzdělání, věk, národnost nebo třeba materiální zázemí.

Legislativní úprava v této oblasti udělala značný krok kupředu. Velká zásluha patří Bílému kruhu bezpečí, který spolupracoval i na přípravě zákona č.135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím. Přijetím tohoto zákona dala společnost najevo, že jim tato problematika není lhostejná a že ji nebude nadále tolerovat. Státní a nestátní instituce plní nezastupitelnou roli v problematice domácího násilí. Pracují s obětí a poskytují pomoc, kterou by si sama oběť nebyla schopna zajistit. Nyní je jejich činnost stále více profesionálnější a propracovanější. Moje práce je zaměřena na odborníky pracující ve státních a nestátních institucích a na to, zda jsou oběti informované o možnostech pomoci.

Téma jsem si vybrala, jelikož jsem se sama nikdy dříve s tímto fenoménem nesešla a neměla jsem tedy dostatek informací o tomto problému. Bakalářskou prací jsem si tedy rozšířila svůj obzor a získala důležité poznatky a nové vědomosti. Doufám, že tyto poznatky budu moci využít jednou v praxi.

Bakalářská práce se dělí na část teoretickou a praktickou. V teoretické části jsem se zaměřila na definice domácího násilí, na podoby a základní znaky, které jsou důležité k rozpoznání tohoto jevu. Dále jsem popsala nejčastější mýty, které mohou ovlivnit vnímání této problematiky a charakterizovala jsem osoby zapojené do domácího násilí. A také se zabývám významem interdisciplinární spolupráce a důsledky domácího násilí. Poslední část jsem věnovala nestátním organizacím, legislativní úpravě a státním orgánům.

„Domácí násilí je nejrozšířenější formou násilí vůbec, přičemž je současně formou nejméně kontrolovanou a co do své frekvence a závažnosti nejvíce podceňovanou.“

(H. J. Schneider, německý kriminolog)

1 SOUČASNÝ STAV

1.1 Obecně o problematice domácího násilí

Problematika domácího násilí byla v České republice dlouhá léta tabuizována a přehlížena. Byla považována za jev, který se nás týká pouze okrajově. Do roku 1989 se o domácím násilí veřejně nemluvilo a převažovala tendence do těchto konfliktů nezasahovat (2, 35).

„Násilím obecně rozumíme zlé nakládání, tělesné útoky, pohrůžky obdobným násilím, nebo jednáním, které působí újmu na fyzickém, sexuálním, nebo psychickém zdraví (37, str.11).“ Většinou se jedná o agresi jedné osoby proti druhé, kdy hlavním cílem je ublížit, poškodit, poranit nebo dokonce zabít (37). Termín „domácí“ užíváme zejména proto, že násilí probíhá v osobním vztahu (15).

Násilné chování v rodině je velmi časté a probíhá mezi dospělými a dětmi, dětmi navzájem, mezi partnery, mezi dospělými a prarodiči (39).

Domácí násilí je nejrozšířenější forma agrese a můžeme se s ní potkat nezávisle na věku, vzdělání, materiálním zázemí, profesi, náboženském vyznání, socio-kulturní úrovni nebo národnosti (2). Do povědomí veřejnosti i odborníků se domácí násilí dostalo díky zavedení nové skutkové podstaty trestného činu, tedy §199 trestního zákoníku (dříve §215a trestního zákona) a dále zákona č. 135/2006 Sb.

1.1.1 Definice pojmu domácí násilí

Terminologie týkající se problému domácího násilí není jednotná, záleží na autorovi, jak tento pojem bude definovat (13). Bílý kruh bezpečí definuje domácí násilí jako: „*Fyzické, psychické anebo sexuální týrání mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v jejich soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti, intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopností včas tyto incidenty zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah (10).*“ Jako další definici bych uvedla: „*Domácím násilím se zpravidla označuje týrání a násilné jednání, odehrávající se mezi osobami blízkými žijícími spolu ve společném bytě nebo domě, kdy jedna násilná osoba získává a udržuje nad druhou moc a kontrolu (2, str. 9).*“ Vágnerová definuje domácí násilí jako: „*Zneužití postavení a moci, kterou pachatel v rodině má (35, str. 633).*“ Po oběti vyžaduje nepřiměřené požadavky, podřízenost a snaží se dosáhnout kontroly nad jejím životem. Domácím násilím zpravidla není spor, jednorázový incident nebo vzájemné potyčky mezi partnery (14). Pokud se násilí stane běžnou formou komunikace u obou stran a síly jsou vyrovnané, pak můžeme mluvit o tzv. „italských domácnostech“ (2).

Nejvíce zasaženou skupinou jsou ženy, a to až z 92-98 %. Druhou nejčastější skupinou jsou děti, které se stávají svědky domácího násilí. Údaje o dětech v procentech, jako svědků domácího násilí, se značně liší. Některé instituce uvádí 69 % a jiné až 80 %. Latentní skupinou jsou pak muži (2-5 %), velmi často se za tuto skutečnost stydí a raději násilí nezveřejní. Senioři jsou také méně častou skupinou. Násilí na nich je pácháno ze strany jejich dětí, což senioři velmi těžce nesou a je to pro ně bolestivé. Nejskrytější násilí probíhá u zdravotně postižených, protože násilnou osobou je často ten, který o ně pečuje. Je důležité si uvědomit, že domácí násilí se vyskytuje také u párů stejného pohlaví (2).

1.1.2 Podoby domácího násilí

Všechny druhy domácího násilí se navzájem prolínají a neprobíhají samostatně (2). Agresoři na svých obětech nejčastěji uplatňují kombinaci fyzického a psychického násilí. Druhou nejrozšířenější formou je násilí psychické (1).

U fyzického násilí se jedná o brutální bolestivé útoky, které mohou poškodit zdraví nebo přímo oběť ohrozit na životě. Je nejvíce viditelné, neboť za sebou zanechává modřiny, jizvy, popáleniny nebo zlomeniny (2). Patří sem bití, píchání ostrými předměty, pálení, trhání vlasů, škrábání, odpírání pití, jídla a léků, vystavování oběti chladu nebo extrémnímu teplu, smýkání a kopání (2, 20, 37).

Psychické násilí lze někdy velmi špatně rozpoznat a oběť si nemusí uvědomovat, že se jedná o násilí (2). Pod psychické násilí zahrnujeme slovní týrání, ponižování, zesměšňování na veřejnosti, permanentní kontrolu chodu dne, výslechy apod. (37).

O sexuálním násilím můžeme mluvit tehdy, je-li žena nucena k pohlavnímu styku, provádí různé sexuální praktiky, které jsou jí nepříjemné, musí sledovat pornofilmy apod. (14).

Dalším druhem je ekonomické násilí, kdy je ženě zabraňováno obstarat si vlastní příjem. Nemůže svobodně rozhodovat o penězích a musí se o ně doprošovat (14,2).

Některé literatury uvádí ještě emocionální násilí, které je zaměřeno na osoby, věci a zvířata, ke kterým má oběť blízký citový vztah. Pokud je násilí zaměřeno na osoby, jsou to zpravidla děti, kdy agresor vyhrožuje jejich odejmutím nebo fyzickým napadením. Nezřídka se stává, že hrozí likvidací domácích zvířat nebo věcí, na které má oběť vzpomínky (fotografie, dárky od rodičů) (2).

1.1.3 Základní znaky domácího násilí

Odlišit domácí násilí od hádek, sporů nebo tzv. „italských domácností“ nám pomohou následující čtyři znaky (2).

1. Opakování a dlouhodobost násilí - domácí násilí není jednorázový incident (17), trvá zpravidla několik let (2).
 2. Eskalace - domácí násilí začíná psychickým násilím, a to útoky proti lidské důstojnosti, proti zdraví a nakonec mohou vyústit proti lidskému životu. Je důležité jej rozpoznat již v raném stádiu, aby k této eskalaci nedocházelo.
 3. Jasně a neměnitelné role aktérů - velmi důležitým znakem jsou jasné role. Na jedné straně je osoba týraná, je tedy osobou ohroženou, a na druhé straně je osoba násilná, která ubližuje (2).
 4. Neveřejnost - snahou je skrýt domácí násilí před společností a to je pak spojeno s nedostatkem svědků a důkazů (2,10).
- „Aby skutek byl domácím násilím, musí být naplněny všechny čtyři znaky (10).“

1.1.4 Mýty o domácím násilí

Domácí násilí je jev, který je opředen řadou mýtů (2). Popíšu proto jen ty z nich, na kterých se shoduje většina autorů.

Jako první mýtus bych uvedla, že ženy muže k násilí provokují. Je to velmi oblíbená argumentace agresora a míní tím např. to, že se žena zdržela o něco déle v práci nebo na nákupu. Agresor se snaží svalit vinu na oběť, což se mu ve většině případů daří.

Dalším mylným přesvědčením je, že se ženě násilí líbí, a proto agresora neopustí. Mnohdy se ženy za jejich situaci stydí, mají pocit, že selhaly. Ve skutečnosti není jednoduché odejít, převážně není kam. Dále je tu také finanční otázka, kdy většinou nedisponují žádnými finančními prostředky a nemají tak na pronájem jiného bytu. Mají obavy z toho, že se nebudou schopny postarat sami o sebe a ani o své děti.

Agresorem se může stát muž se základním vzděláním, ale i vysokoškolsky vzdělaný člověk. Není tedy pravda, že se násilí týká pouze nevzdělaných lidí. U vzdělanějších mužů se násilí pouze hůře prokazuje, jelikož používají rafinovanější způsoby týrání (2, 32).

Alkohol hraje také určitou roli v násilí, působí ovšem jako spouštěč, nikoliv jako příčina. S užitím alkoholu klesá schopnost sebekontroly a padají zábrany. Agresoři jej využívají jako omluvu za jejich chování a ženy- oběti - věří tomu, že kdyby se manžel nenapil, k incidentu by nedošlo. Agresor může zaútočit jak v opilosti, tak střízlivý (2, 14, 32).

Mnoho lidí se mylně domnívá, že je to pouze jejich soukromá záležitost a že by si to měli vyřešit pouze mezi sebou. Pokud násilí vnímáme jako soukromou záležitost a nezakročíme ani v případě, že trpí naše blízké okolí, pak se snažíme velmi jednoduše uniknout odpovědnosti. Oběť se pak cítí nepochopena a agresor ničím neohrožen. Trestní odpovědnost se vztahuje na všechny agresory, ať už mají k oběti jakýkoliv vztah (2,14).

Chceme-li pomoci ohroženým osobám, měli bychom se vyvarovat všem mýtům a za žádných okolností tyto mýty nepodceňovat. Ovlivňují vnímání tohoto problému, postavení společnosti k němu a celkovou pozici oběti i agresora (14).

1.1.5 Charakteristika osob zapojených do domácího násilí

Profil oběti

Vztah, ve kterém se vyskytuje násilí, je nerovnoměrný, jeden má vždy moc a druhý se podřizuje. Domácí násilí postihuje hlavně ženy, proto se zaměřím ve své práci především na ně. Neznamena to ale, že bych si neuvědomovala, že může domácí násilí postihnout i jiné skupiny.

Pokud chceme rozpoznat týranou ženu, není to jednoduché. Většina žen se za násilí, které se odehrává v rodině stydí a uvádí jiné důvody svých potíží nebo se snaží situaci skrývat (2). Často se tedy stane, že se o násilí dlouhá léta nikdo nedozví (32) . Neexistuje typický osobnostní profil ženy- oběti. Obětí násilí se může stát, jak již bylo řečeno, kterákoliv žena nezávisle na věku, vzdělání, kultuře, ekonomickému statusu nebo stylu života. Za velmi rizikový faktor se považuje dětství, pokud dítě bylo obětí nebo svědkem násilí např. mezi rodiči (38).

U obětí můžeme pozorovat shodné či podobné znaky, které se týkají sociálního postavení, psychického stavu, verbálního projevu, prožívání emocí či identifikací s agresorem.

Týraná žena většinou nemá schopnost se sama materiálně zabezpečit, veškeré finanční prostředky má pod kontrolou agresor. Neorientuje se v sociální síti v důsledku nízkého právního vědomí. Typická týraná žena má také velmi málo kontaktů mimo rodinu a je tedy izolovaná od okolí. U žen, které se staly obětí domácího násilí můžeme pozorovat tyto společné znaky: dlouhodobou emocionální frustraci, nulové sebevědomí, nejistotu, nerozhodnost, oslabenou schopnost samostatného rozhodování, silně ambivalentní vztah k agresivnímu partnerovi, vyčerpání, únavu, nechutenství, depresivní onemocnění apod. Oběť má tendenci omlouvat agresorovo chování, ospravedlňuje ho a popírá jeho vinu a bagatelizuje útoky. Snaží se klást důraz na možné faktory, které způsobují vznik násilí jako je: alkohol, nemoc, ztráta zaměstnání, nešťastné dětství apod. Není schopna dávat najevo své emoce, její obličej je bez mimiky a výrazu. Žena- oběť se velmi často identifikuje s agresorem, porozumí tomu, co se děje a dá svému postavení a životní situaci opět smysl (2).

Profil agresora

Domácí agresori jsou různí a nelze je tedy charakterizovat jako jeden určitý typ (35). Chování agresora doma se značně liší od chování na veřejnosti, mají potřebu neustále partnerku kontrolovat a izolovat od okolí, jsou žárliví, majetnickí a často zde hraje roli alkohol či jiné drogy (2, 37). Ovšem neplatí tu názor, že agresor je člověk primitivní, nevzdělaný nebo alkoholik (2).

Mezi rizikové faktory a vlastnosti, které pomáhají člověku chovat se agresivně patří zejména anomálie osobnosti. Většinou se jedná o osoby kteří jsou emočně nestabilní, agresivní, konfliktní a nejsou schopny ovládat své chování. Často jednají nepřiměřeně vůči svému okolí a jsou agresivní na slabší osoby, které jsou na nich závislé (děti, rodiče apod.). Snaží se ovládnout a podřídit si svého partnera. Jedním z faktorů může být také vliv nepříznivých okolností (nezaměstnanost, dluhy, stres), které nastartují násilí v partnerském vztahu. Tito lidé ztratí schopnost řešit problémy přijatelným způsobem. Dalšími faktory, který vedou ke vzniku násilí patří psychiatrické

diagnózy jako je sexuální deviace, schizofrenie, psychopatie, obsedantní myšlenky apod.

Většina agresorů není schopna převzít odpovědnost za své chování, původ své agrese dávají za vinu svému okolí a odmítají návštěvy psychologů či jiných odborníků. Často vyhrožují sebevraždou, kterou někdy skutečně dokonají (2).

Podle příčinných a spouštěcích faktorů domácího násilí rozděluje Matoušek několik typů agresorů:

- specialista neboli „čistý domácí agresor“- jedná se o agresora s dvojitou tváří, doma se chová násilnický, ve společnosti slušně;
- generalista- je násilnický v intimním vztahu, ale také vůči cizím osobám mimo intimní vztah;
- situační domácí agresor- násilí se vyskytne pouze v určitých situacích- nevěra, dlouhodobá nezaměstnanost apod.;
- na droze závislý pachatel domácího násilí- pokud nadměrně užívá alkohol nebo jiné drogy;
- sadistický agresor- oběť se snaží mučit například tím, že jí způsobí řeznou ránu, kterou si musí sama sešít jehlou a nití (26).“

1.1.6 Děti a domácí násilí

Násilím rozumíme uplatňování síly, moci a převahy- dojde tedy ke zneužití moci nad někým. Většinou jsou to právě děti, které jsou pro agresora vhodným objektem. Děti jsou fyzicky slabší, psychicky a sociálně nezralé a velmi často, jak jsem již zmínila, na agresorovi závislé (32). Pokud jsou pravidelně účastníky násilí, mohou se u nich objevit poruchy chování, emoční problémy anebo být vývojově opožděné (35). Děti, které jsou vystaveny násilí ve vlastních rodinách, zpracovávají podněty ze zevního prostředí jinak, než děti, které násilí vystaveny nebyly. U některých dětí se pak projevuje zvýšená útočnost, u jiných zase naučená bezmoc (17). Pokud dítě pozoruje agresivní chování u lidí, ke kterým má citový vztah, s největší pravděpodobností zjistí, že násilnou cestou může lépe dosáhnout svých cílů (2).

Je známo, že děti, které stály před soudem v roli oběti násilí, stojí obvykle později před soudem, ale již jako pachatelé násilí (17). Domácí násilí se vztahuje na všechny věkové kategorie dětí- od kojenců až po pubescenty a není výjimkou, že se s násilím mezi rodiči mohou setkat i mladiství. Ke zvláště traumatizujícím situacím u dítěte může dojít pokud: je s matkou na útěku před domácím násilím, pokud jsou přítomny zákroku policie nebo se dostanou do kontaktu s násilnou osobou po odluce rodičů (16).

„Syndrom CAN (Child Abuse and Neglect) znamená týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte, úmyslné ubližování nejbližšími pečovateli, které má závažný dopad na život dítěte, jeho další vývoj a postavení ve společnosti (17, str. 51).“ Syndrom CAN zahrnuje: fyzické násilí, sexuální násilí, psychické násilí, zanedbávání a systémové týrání (32). Nyní se budu snažit v krátkosti jednotlivé stavy popsat.

1. Fyzické násilí- v rámci syndromu CAN se jedná o nejpodrobněji prozkoumaný a popsáný jev. K projevům tohoto násilí patří modřiny, odřeniny, lysiny po vytrhaných vlasech, řezné, sečné a bodné rány, známky pálení např. cigaretou apod.

2. Sexuální násilí- jedná se o použití převahy nad dítětem, jež má sexuální podtext. Patří sem také sexuální obtěžování, znásilnění, využívání dětí k pornografii nebo prostituci. Mezi příznaky bychom zařadili: bolesti břicha, hlavy, opuchliny, modřiny, krvácení v oblasti vnějších rodidel, bolesti při močení, bolesti při chůzi nebo sezení a mnohé další. Varovným znakem by mohlo také být, pokud se dítě věkově neadekvátně vyjadřuje ohledně sexuálních praktik, má zájem o sexuální témata nebo předvádí sexuální chování či násilí na hračkách.

3. Psychické násilí- obsahuje ignorování dětí, terorizování, kárání nebo jeho izolování. Negativním důsledkem pak může být: koktání, tiky, psychosomatické reakce, pomočování, nervozita, pocity viny, uzavřenost, depresivita apod.

4. *„Zanedbáváním rozumíme chronický nedostatek podnětů nezbytných pro normální, zdravý fyzický a psychický vývoj dítěte (32, str. 126-127).“*

5. Systémovým týráním rozumíme týrání systémem, jehož funkcí je pomoc a ochrana dětí společně s jejich rodinou. K formám tohoto týrání patří: opakovaná nadbytečná lékařská vyšetření nebo zanedbání či špatná péče v kolektivních zařízeních (32).

1.1.7 Interdisciplinární spolupráce- obecně

Řešení domácího násilí bylo kromě ohrožené osoby částečně přesunuto i na další subjekty- Policie České republiky, orgány sociálně právní ochrany dětí a intervenční centra. Velmi důležitým předpokladem činnosti těchto subjektů je vzájemná součinnost, spolupráce a informovanost subjektů a v neposlední řadě pak vzájemná výměna informací mezi zúčastněnými subjekty. Nezbytná je spolupráce všech složek, aby bylo možné domácí násilí včas odhalit a řešit (31). „*Kromě uvedených subjektů, jimž zákon výslovně ukládá povinnost výměny informací, se bude spolupráce v praxi týkat i dalších subjektů regionální a místní samosprávy (obecní policie, sociálních odborů, zdravotnických zařízení, azylových zařízení, krizových linek a center a jiných poraden pro pomoc rodinám), orgánů státní správy, (soudů, probační a mediační služby, státních zdravotnických zařízení) a dalších soukromých subjektů a nestátních organizací (psychologů, lékařů, azylových domů, specializovaných poraden apod.) (31, str. 8).*“ Máme-li hovořit o skutečně funkčním systému řešení případů domácího násilí, a to jak v návaznosti na vykazání, tak i mimo ně, musíme se zabývat otázkou interdisciplinární spolupráce mezi uvedenými institucemi. Tato spolupráce poskytuje rámec pro efektivní řešení problematiky domácího násilí na místní úrovni (31).

1.1.7.1 Účastnické organizace

Postavení jednotlivých subjektů v systému interdisciplinární spolupráce není stejné a to vzhledem k tomu, že každé subjekty mají různé kompetence a možnosti. Interdisciplinární tým můžeme rozdělit na organizace nezbytné, vhodné a volně spolupracující.

Organizace nezbytné

Jejich společným znakem je, že oběť přichází s těmito organizacemi jako první do kontaktu- Policie ČR, intervenční centra a justice. Spolupráce těchto subjektů se týká případů vykazání, ale jejich součinnost je důležitá i v situacích, kdy k vykazání nedojde.

„Proto pojmáme nezbytné subjekty širěji a zejména na základě praktických zkušeností k nim řadíme organizace:

1. represivní: Policie ČR, obecní policie, přestupková oddělení obecních úřadů

2. pomáhající: intervenční centrum, a/nebo DONA centrum, OSPOD, krizové centrum pro děti a rodinu a/nebo manželská poradna, azylový dům apod., praktičtí lékaři, speciálisté nemocnice (včetně sociálního odd.), záchraná služba (31, str. 19).“

Organizace vhodné

Tyto instituce neposkytují pomoc obětem domácího násilí přímo, ale z jejich strany je důležitá materiální a morální podpora. Patří sem zadavatelé sociálních služeb (orgány obecní a krajské samosprávy), např. oddělení prevence kriminality, sociální odbory, příslušné odbory zastupitelstev apod.

Organizace volně spolupracující

Mezi tyto organizace řadíme všechny ostatní, které mohou přijít s domácím násilím přímo do kontaktu. Patří sem zejména: Probační a mediační služba, domovy důchodců, školy, média apod.

Klíčovou roli v interdisciplinární spolupráci hraje převážně Policie ČR, obecní policie a OSPOD. Tyto složky jsou oprávněny intervenovat přímo v rodinách (31).

1.2 Důsledky domácího násilí

1.2.1 Posttraumatická stresová porucha

„Byla nazývána „válečnou neurózou“, „bitevní únavou“, „nehodovou neurózou“ a „syndromem po znásilnění (29, str.11).“ Touto poruchou trpí miliony lidí na celém světě, protože byli dříve vystaveni hrozivé nebo katastrofické události (29). Pojem se poprvé objevil v roce 1968 a vyskytuje se i u obětí dlouhodobého domácího násilí (37).

Mezi symptomy této poruchy patří:

1. Vtíravé a neodbytné pocity, kdy dochází k opakovanému prožívání traumatické události, často doprovázené noční můrou.

2. Únikové příznaky vyhýbání se všemu, co vyvolává vzpomínky na trauma.
3. Nadměrné vzrušení, při kterém se oběť stále citově a tělesně připravuje na další trauma. Organismus se nedokáže uvolnit a odpočinout si.

Posttraumatická stresová porucha se objevuje jak v dospělosti, tak i v dětství a pokud není léčená, může dojít ke změně osobnosti. Ke vzniku této poruchy vede mimo fyzického násilí také společenská izolace, emoční zneužívání, ekonomická deprivace nebo vyhrožování násilím (37).

1.2.2 Stockholmský syndrom

Poprvé jsme se s tímto pojmem setkali v sedmdesátých letech při přepadení stockholmské banky, ve které drželi útočníci několik dní rukojmí (37). Po propuštění projevovala rukojmí určitou náklonost k pachatelům a nesympatie vůči policistům. Stockholmský syndrom bývá definován nejčastěji jako emoční vazba nebo pouto vzájemné závislosti mezi únoscem a zajatcem, které se rozvine až tehdy, když nás někdo ohrožuje na životě a chce nás zabít, ale nakonec to neudělá (34).

Tento syndrom se často vyskytuje u dlouholetých obětí domácího násilí. Mezi násilníkem a obětí se vytvoří velmi emocionální a kladný vztah. Jsou popsány čtyři podmínky, které vedou ke vzniku stockholmského syndromu, patří sem: život oběti je v ohrožení; oběť je přesvědčená, že není úniku; oběť je izolovaná od lidí a pociťuje přechodnou náklonnost k násilníkovi (37). Každá ohrožená osoba se s tímto syndromem nemusí setkat. Vyskytuje se pouze v těch případech, kdy násilník rozhoduje o všech aspektech života oběti (34).

1.2.3 Syndrom týrané ženy

Vznik tohoto syndromu se projeví jako selhání obranných mechanismů, které mohou mít různé příčiny (35). Na vzniku syndromu se podílí: typ domácího násilí, typ previktivní osobnosti a reakce okolí (16). Týrané ženy bývají svým manželem často manipulovány a izolovány, a proto jsou omezovány v kontaktu a zcela finančně závislé.

U týraných žen se často mění citové prožívání. Nejsou schopny prožívat radost, pociťují zvýšení úzkosti a pocit ohrožení, častěji trpí depresemi. K agresorovi přetrvává citová vazba a tendence neustále jej omlouvat, litovat, tajit a bagatelizovat jeho chování (35). Neznalost této problematiky si může laická veřejnost vysvětlovat falešnými mýty, že žena je ve vztahu spokojena nebo že se jí násilí líbí (16, 35). Neustálá manipulace agresorem přivádí ženu k přesvědčení, že je neschopná a hloupá, že není schopna uvažovat s nadhledem a zvyšuje se u ní pocit dezorientace. Oběť má tendenci přičítat agresorovo jednání k něčemu jinému jako je např. nezaměstnanost, alkohol a spíše zdůrazňuje jeho silné stránky. Častým důsledkem dlouhodobého týrání je postupná fixace negativního sebehodnocení, úbytek nebo ztráta sebedůvěry, pocity méněcennosti (35). Podle Čírtkové se u týraných žen setkáváme s tzv. „extrémní laskavostí“, spíše se projevují nenápadně, neprůbojně a chtějí vyhovět (16).

Syndrom týrané ženy nevypovídá o mentálních schopnostech v jiných oblastech života, jako je péče o děti či zaměstnání. Oběti mohou být v zaměstnání výkonné, efektivní a úspěšné. Po ukončení násilného vztahu, příznaky obvykle mizí (16).

1.3 Možnosti pomoci v případech domácího násilí (profesionální pomoc)

Důstojnost a rychlost zotavení obětí domácího násilí se odvíjí od respektu a pomoci pracovníků, kteří s nimi přicházejí do styku (19).

1.3.1 Linky důvěry

Linky důvěry jsou snadno dostupné pomocí telefonu a pracovníci linek jsou vázáni mlčenlivostí. Umožňují bezprostřední kontakt s klienty a poskytují kvalifikovanou pomoc klientům v tísní. (4).

Asi nejznámější linkou v České republice je DONA linka . Linka vznikla 11.zářím 2001 a zřizovatelem je Bílý kruh bezpečí. Hlavní náplní je pomáhat všem těm, co se cítí být ohroženy domácím násilím nebo jsou jeho svědky. Svoji činnost zaměřují také na profesionály, kteří přicházejí do prvního či opakovaného kontaktu s osobou

ohroženou. Tým konzultantů tvoří právníci, psychiatři, psychologové, sociální pracovníci nebo studenti. Všichni povinně absolvují výcvik, který jim pomůže identifikovat domácí násilí, orientovat se v trestním právu, v sociálně-právních a psychologických aspektech, znát podrobně možnosti řešení nebo umět diagnostikovat možné riziko ohrožení.

Linka Důvěry nabízí porozumění a důvěru; okamžitou odbornou psychologickou, právní, organizační a morální podporu; pomáhá při vytvoření individuálního bezpečnostního plánu (viz Příloha č.1), poskytne praktické rady a možný postup; provede v systému služeb sociální záchrané sítě; nabídne bezpečné ubytování a přivolá pomoc, pokud se osoba nachází v ohrožení zdraví nebo života (18).

1.3.2 Manželská a předmanželská poradna

K návštěvě manželské a předmanželské poradny není nutné doporučení. Může se sem obrátit každý bez ohledu na jeho věk či místo bydliště. Služby jsou bezplatné a diskrétnost je zaručena. Poradna se zabývá výchovnou a poradenskou činností v rodinných, manželských a mezilidských vztazích. Občanům nabízí odborné sociální služby a pomáhá při řešení problematiky partnerských a rodinných vztahů. Zaměřuje se také na případy domácího násilí. Dále poskytuje krizovou intervenci, diagnostiku partnerských vztahů, psychoterapii, sociálně právní poradenství, informační a zprostředkovatelské služby apod. (4).

1.3.3 Intervenční centra

Od 1. ledna 2007 působí ve všech krajích České republiky pracoviště poskytující pomoc osobám ohroženým domácím násilím- intervenční centra. Jsou jednou ze služeb sociální prevence podle §60a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Mají nezastupitelnou roli a bez jejich existence by daný systém nefungoval. Policie informuje intervenční centrum ve svém kraji do 24 hodin od okamžiku vykázání. V tomto případě není nutný souhlas ohrožené osoby. Na základě rozhodnutí o

vykázání, nabízí intervenční centrum pomoc ohroženým osobám nejpozději do 48 hodin od doručení opisu tohoto rozhodnutí. Dále nabízí pomoc osobám, které chtějí svoji situaci řešit a hledají pomoc a radu. Součástí této služby je také podpora spolupráce a vzájemná informovanost mezi intervenčními centry, poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi apod. (27, 36). Intervenční centra poskytují psychologickou a nehmotnou sociální pomoc a pomáhají při zprostředkování lékařské, poradenské, psychologické i právní pomoci. Pokud se jedná o pobytovou službu, nabízí také ubytování a stravu. Pracovníci intervenčních center mají povinnost zachovávat mlčenlivost (31). Seznam intervenčních center je k nahlédnutí v Příloze č. 2.

1.3.4 Domov pro matky v Třebíči

Posláním Domova pro matky je nabízet podporu a pomoc matkám s dětmi, které se ocitly v nepříznivé životní situaci, spojené se ztrátou bydlení a pomoci jim v co možná nejkratší době se osamostatnit, vrátit se do běžného života a nést plnou zodpovědnost v péči o své děti. Přednost mají matky z města a regionu Třebíč. Cílovou skupinou jsou matky s dětmi do 18 let věku (ubytování synů nad 18 let je řešeno azylovým domem pro muže), dále svobodné, osamělé nebo těhotné ženy z rizikového prostředí. Do této skupiny patří také ženy ohrožené zneužíváním, týráním, prostitucí, ženy svéprávné bez zdravotní i psychiatrické diagnózy, která by jim bránila v samostatné péči nebo ženy bez závislosti na alkoholu či jiných návykových látkách (22). Mezi poskytované služby patří základní ubytování na dobu nezbytně nutnou (nejdéle však na 1 rok) a možnost dalšího návazného bydlení (délka je stejná jako u základního ubytování). Další poskytovanou službou je sociální poradenství, aktivizační programy pro matku a dítě a jako poslední je to sociálně právní ochrana dětí (21).

1.3.5 Bílý kruh bezpečí

Bílý kruh bezpečí je občanské sdružení, které má sídlo v Praze. Prezidentkou a zároveň zakladatelkou je Mgr. Petra Vitoušová. Poradny se nachází v sedmi krajích České republiky (Praha, Brno, Ostrava, Liberec, Plzeň, Pardubice a Olomouc) (6).

Poslání organizace:

- pomoc obětem trestné činnosti
- zlepšit právní postavení poškozených v trestním řízení a také ve společnosti
- informovat o takovém chování, které snižuje riziko stát se obětí trestného činu
- spolupráce s nadnárodními institucemi a mezinárodními organizacemi
- založení a správa nadace (5)

Bílý kruh bezpečí poskytuje morální psychologickou, právní a finanční pomoc. Pomáhá při zprostředkování lékařské, psychoterapeutické, právní a jiné pomoci. K další činnosti patří konání přednášek, seminářů, kongresů, vystupování v masmédiích. Vypracovávají vlastní informační materiál (7). Základní principy poradenské činnosti jsou bezplatnost, nestrannost, nezávislost a diskrétnost (11). Statistické údaje z poraden Bílého kruhu bezpečí (viz Příloha č. 3).

1.4 Právní aspekty domácího násilí v České republice

1.4.1 Listina základních práv a svobod

Listina základních práv a svobod se stala součástí ústavního pořádku České republiky. Podle čl. 1 jsou lidé svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné. Zaručují se všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka apod. Každý má nárok na život a lidský život je hoděn ochrany již před narozením. Listina základních práv a svobod v čl. 7 garantuje, že nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena a nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu. Čl. 10 ukládá, že každý má nárok, na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré

pověsti a ochrany jeho jména. Stát má tedy povinnost chránit základní práva a svobody svých občanů a nesmí tolerovat žádné případy porušování základních práv a svobod, a to ani pokud k nim dochází v kruhu rodinném (12, 25).

1.4.2 Zákon o přestupcích

„Přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přešupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestní čin (44).“

V případě domácího násilí může dojít nejčastěji k přestupkům proti občanskému soužití jako je ublížení na cti, úmyslné narušení občanského soužití vyhrožováním újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přešupeku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním. Přestupkům proti majetku se dopouští osoba, která podle § 50 úmyslně způsobí škodu na cizím majetku krádeží, zpronevěrou, podvodem nebo zničením či poškozením věcí z takového majetku (23, 44).

1.4.3 Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím

Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění zákony v oblasti před domácím násilím byl schválen českým parlamentem dne 14. března 2006 (15). Tímto zákonem byl poprvé vyjádřen postoj státu vůči domácímu násilí, dále byla vyjádřena netolerance násilí ze strany agresora a snaha pomoci obětem včas jejich situaci řešit (31). Zákon je účinný od 1. ledna 2007 a obsahuje ustanovení, kterými mění jiné zákony. Mezi tyto zákony patří zákon o Policii České republiky, Občanský soudní řád (viz 1.6.4), Trestní zákon, Zákon o sociálním zabezpečení a Zákon o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení (15).

1.4.3.1 Zákon o Policii České republiky

Zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky je nově upraven institut vykázání a to s platností od 1.1.2009 (33). Policie České republiky může podle §§ 44-47 vykázat podezřelého na deset dnů ze společného obydlí nebo z bezprostředního okolí. Takto lze jednat i v nepřítomnosti podezřelého. Policie tak může učinit pokud je pravděpodobné, že se podezřelá osoba dopustí útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo se dopustí zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti. Dobu vykázání nelze zkrátit a to ani se souhlasem ohrožené osoby (15, 43).

O vykázání informuje policista vykázanou i ohroženou osobu a proti podpisu jim předá potvrzení o vykázání. Součástí tohoto potvrzení je také vymezení prostoru, na který se vykázání vztahuje, poučení o právech a povinnostech vykázané osoby, uvedení totožnosti osob a adresa útvaru policie. Pokud vykázaná osoba nesouhlasí s vykázáním, může na místě podat námitky a policista je zaznamená také do tohoto potvrzení o vykázání. Námitky předá policista co nejdříve krajskému ředitelství a vykázaná osoba může ještě do tří dnů podat ke krajskému ředitelství námitky písemně. Vykázání je ukončeno, pokud krajské ředitelství shledalo, že podmínky nebyly splněny. Pokud je osoba vykázána musí: opustit prostor vymezený policistou, nesmí znovu do tohoto prostoru vstoupit, nesmí navazovat kontakt s ohroženou osobou a musí vydat policistovi klíče od společného obydlí. Z tohoto obydlí si může vzít své osobní věci, cennosti, doklady, v průběhu vykázání pak věci nezbytné pro podnikání nebo pro výkon povolání. Je možné tak učinit pouze jednou a to za přítomnosti policisty, který předem informuje ohroženou osobu. Policista má povinnost do 24 hodin od vstupu do společného obydlí zaslat kopii úředního záznamu intervenčnímu centru a soudu. Pokud ve společném obydlí žije nezletilá osoba, doručí se kopie úředního záznamu o vykázání i orgánu sociálně-právní ochrany dětí (15, 43).

Vzhledem k tomu, že je velmi těžké uhlídat společné obydlí, hrozí za porušení přísný postih. Trestným činem je podle § 337 trestního zákoníku maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, pokud vykázaná osoba závažně nebo opakovaně jedná proti vykázání. Pachateli hrozí odnětí svobody až na pět let nebo peněžitý trest (15, 41).

1.4.3.2 Týrání osoby žijící ve společném obydlí

Dne 1. června 2004 vstoupila v platnost novela trestního zákona, trestající týrání osoby, která žije s pachatelem ve společném obydlí. §215 jsme mohli najít už v původním znění trestního zákona, který je platný od roku 1961. Osob, které nebyly v pachatelově péči nebo výchově, se tento paragraf netýkal. K těmto osobám patřily zejména manželky nebo družky pachatelů (15). Podle nového trestního zákoníku se tento trestný čin nazývá Týrání osoby žijící ve společném obydlí. Jedná se o § 199, který zní takto:

- (1) *Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.*
- (2) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*
 - a) *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,*
 - b) *způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,*
 - c) *spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo*
 - d) *páchá-li takový čin po delší dobu.*
- (3) *Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1*
 - a) *těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo*
 - b) *smrt (41).*

Týrání se týká jak osob blízkých, tak jiných osob žijících ve společném obydlí. Pod tímto pojmem rozumíme zlé nakládání s osobou, které se vyznačuje vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, jež osoba pociťuje jako těžké příkoří (bití, pálení, psychické a sexuální násilí, vydírání zneužívání, vyhrožování apod.) Pod pojmem společné obydlí rozumíme byt nebo jiný prostor sloužící k bydlení a prostory k nim náležející- rodinné domky, vysokoškolské koleje, ubytovny, hotelové domy apod. Nemusí jít o společné vedení domácnosti (8).

1.4 Institucionální aktéři v oblasti domácího násilí

Profesionálové, ale také další dobrovolní pracovníci, kteří pracují s oběťmi, by měli být odborně proškoleni a také by měli projevovat zvýšenou citlivost vůči problémům oběti. Musí být schopni reagovat na krizové situace, provádět prevenci násilí či se podílet na spolupráci (19).

Velmi důležitými složkami v této oblasti jsou Policie ČR, soudy a dále sociálně právní ochrana dětí. Těmto třem složkám se budu nyní více věnovat.

1.5.1 Úloha Policie České republiky

Velmi důležitou roli v oblasti domácího násilí hraje právě policie. Ta přijde s ohroženou osobou do kontaktu jako první. Policii České republiky je možné přivolat na **lince 158**, která je dostupná nepřetržitě, tedy po dobu 24 hodin denně.

U domácího násilí, jako jediné kategorie trestných činů, agresor bez obav setrvává dobrovolně na místě činu a oběť utíká. Je zapotřebí, aby policie zacházela s oběťmi citlivěji, protože pak se dostane mnohem lépe k informacím, které jsou pro řešení nezbytné.

K základním službám patří následující aktivity:

- seznámení s policejním postupem a procesem vyšetřování
- poučení obětí o tom, jak chránit důkazní materiál
- při zranění doprovodit oběť k lékaři
- poučit oběti o jejich právech
- předání obětí dalším spolupracujícím subjektům
- poskytnutí krizové intervence a psychologické první pomoci
- pravidelně informovat oběti o stavu vyšetřování apod. (19)

Policie poskytne pomoc každému, kdo se na ni obrátí a v případě domácího násilí postupuje stejným způsobem jako u jiných oznámení. Policie České republiky nemá pravomoc vstupovat do soukromého života, avšak může zasáhnout pokud dojde k protiprávnímu jednání vůči zájmům chráněným zákonem- sem patří zejména život

a zdraví občanů, jejich práva a majetek (31). Při vstupu do bytu si policie situaci nejprve zmapuje (popř. poskytne okamžitou pomoc), potom rozhodne o dalším postupu a celou situaci vyhodnocuje podle speciální metody SARA DN (14, 31). Tuto metodu lze použít až po proškolení. Základ tvoří patnáct otázek, které jsou rozdělené do tří směrů. Tyto otázky zjišťují u násilné osoby její chování v soukromí a na veřejnosti a u ohrožené osoby zjišťují její zranitelnost (17). „Zvýšené riziko vzniká zejména tehdy, jestliže násilná osoba: je držitelem střelné zbraně; je abuzérem alkoholu nebo jiných drog; vyhrožuje zabitím nebo sebevraždou; napadá i děti; trpí chronickou žárlivostí; má sklon ke slídění či pronásledování oběti; ničí předměty, ke kterým má ohrožená osoba vztah; ubližuje domácím zvířatům nebo napadla i zakročující policisty (17, str.111).“ Pokud se objeví dva a více těchto rizikových faktorů, je ohrožení oběti vážné (17). Dále policie vyslechne osobu ohroženou, pachatele, všechny přítomné svědky a vše řádně zdokumentuje. Pravomocí policie je vykázat pachatele z bytu na dobu 10 dnů a to i přes nesouhlas osoby ohrožené (14).

Trestní oznámení na pachatele, může podat jakákoliv osoba (oběť, svědek, apod.), buď ústně nebo písemně na nejbližším obvodním oddělení. Policie má povinnost toto oznámení přijmout a provést další úkony tak, aby oznamovateli nevznikla bezdůvodná újma a tím nebyla ohrožena jeho čest a lidská důstojnost. Pokud protiprávní jednání není trestným činem, jedná se o přestupek, který pak řeší jiný orgán. Důležitým krokem je poskytnout informace o místech pomoci obětem domácího násilí (31).

1.5.2 Městská policie (obecní policie)

Městská policie poskytuje pomoc každému, kdo se na ni obrátí, dále zabezpečuje místní záležitosti veřejného pořádku a plní další úkoly podle zákona. Strážníci se starají o ochranu bezpečnosti osob a majetku a konají dohled nad pravidly občanského soužití. Mohou zasáhnout pokud se jedná o protiprávní jednání v rodině vůči zájmům chráněným zákonem, avšak nemohou řešit konflikty v rodinných vztazích. Městská policie poskytne okamžitou pomoc- přeruší fyzické násilí, ohrožování dětí, ničení majetku apod. a pokud je obava, že je ohroženo zdraví nebo život osoby, mohou

strážníci otevřít byt bez souhlasu osoby žijící v domácnosti. Strážníci zastaví případný útok agresora, zajistí bezpečnost osob a při podezření ze spáchání trestného činu přivolají Policii ČR. V jiných případech postoupí úřední záznam o incidentu příslušnému orgánu. Městskou policii je možné kontaktovat na lince **tísňového volání 156** (31).

1.5.3 Orgán sociálně právní ochrany dětí

„Sociálně- právní ochranou dětí se rozumí zejména:

a) ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,

b) ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,

c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny (45).“

Podle čl. 1 Úmluvy o právech dítěte se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud není podle právního řádu dosaženo zletilosti dříve. Dle § 8 občanského zákoníku se zletilosti nabývá dovršením osmnáctého roku věku, dosáhnout zletilosti dříve je možné uzavřením manželství. Sociálně- právní ochrana dětí náleží všem dětem bez rozdílu. Jediným rozdílem je rozsah, ve kterém se tato ochrana poskytuje (24). Orgány sociálně- právní ochrany dětí poskytují pomoc dětem, které se ocitly v různých sociálních situacích, jež ohrožují jejich život a právo na příznivý vývoj. Sem patří týrání a zneužívání dětí, ale také situace, kdy se dítě stane svědkem násilí mezi svými rodiči. Každý, kdo přijde do kontaktu s dítětem, které strádá v důsledku domácího násilí, má povinnost informovat sociálního pracovníka místně příslušného úřadu. Je chráněn anonymitou. Může tak učinit telefonicky, písemně nebo osobně. Sociální pracovník má povinnost každé oznámení prošetřit.

Úloha orgánu sociálně právní ochrany dětí v případě domácího násilí

Hlavním úkolem je poskytnout obětem potřebné rady a informace z oblasti práva (péče o děti, rozvod, sociální dávky, trestní oznámení aj.) a zajistit kontakt s dalšími institucemi (policie, soudy aj.) popř. poskytnou obětem doprovod k jednání. Pokud je potřeba, zprostředkují ubytování v azylovém domě či pomohou vypracovat

bezpečnostní plán. Mohou zajistit ozdravný pobyt pro dítě nebo ústavní výchovu dítěte (31).

1.5.4 Soudy

Soud je nezávislá instituce, jež mj. koná trestní řízení. Oběti a svědkové by měli být informováni o trestním řízení, např. následujícími způsoby:

- od příslušných pracovníků soudu by měly být obětem sdělovány informace o jejich případu;
- u závažných trestných činů by měli státní zástupci informovat oběť o stavu případu, datum jednání o peněžních zárukách apod.;
- u zvláště závažných trestných činů by měli úředníci informovat o datumu propuštění obžalovaného z vězení nebo z vyšetřovací vazby;
- informovat o konečném rozhodnutí jejich případu (19).

Jestliže dochází dlouhodobě a opakovaně k násilí ze strany partnera a má-li oběť strach, může požádat soud o vydání předběžného opatření podle §76b občanského soudního řádu. Soud může na základě předběžného opatření nařídit, aby agresor opustil společné obydlí, bezprostřední okolí, aby se nezdržoval ve společném obydlí nebo do něj nevstupoval. Dále se nesmí setkávat s obětí a musí se zdržovat nežádoucího sledování a obtěžování. Toto předběžné opatření se vydává na dobu 1 měsíce. Před uplynutím této doby, může oběť požádat o prodloužení a to až na 1 rok.

Pokud Policie ČR vykázala agresora na dobu 10-ti dnů, je možné požádat soud o prodloužení vykázání. Soud rozhodne nejpozději do 48 hodin (30, 42).

2 CÍLE PRÁCE

1. Konfrontace oprávnění a možných opatření státními a nestátními institucemi používaných pro ochranu osob ohrožených domácím násilím.
2. Zjistit, zda oběti domácího násilí mají dostatečné informace o možnostech řešení jejich problému.
3. Zjistit, zda odborníci pracující v oblasti domácího násilí jsou dostatečně proškoleni o problematice domácího násilí.

Hypotézy budou stanoveny v kapitole Diskuse.

3 METODIKA

3.1 Použité metody a techniky sběru dat

Pro bakalářskou práci byl zvolen kvalitativní výzkum. Byly stanoveny dva výzkumné vzorky. Prvním vzorkem byli odborníci pracující na poli státních a nestátních institucí a druhý výzkumný vzorek tvořily oběti domácího násilí. Ke sběru primárních dat byla použita technika polostrukturovaného interview a telefonního interview. *„Polostrukturované interview je zřejmě vůbec nejrozšířenější podobou metody interview, neboť dokáže řešit mnoho nevýhod jak nestrukturovaného, tak plně strukturovaného interview (28, str. 159)“*. U této metody je možné zaměřovat pořadí otázek, nechat si upřesnit či vysvětlit odpovědi a klást různé doplňující otázky (28). Při telefonním interview nemůžeme použít metodu pozorování, sledovat neverbální projevy a reagovat na ně či utěšovat rozhovorem rozrušeného účastníka (28). *„U témat, která jsou citlivá tím, že se při nich účastník cítí trapně, může užití telefonního interview dojít ke zlepšení kvality dat ve srovnání s klasických interview (28, str. 156, Sturgessová a Hanrahanová in Miovský).“*

Výzkumné soubory byly vybrány metodou záměrného (účelového) výběru. Tato metoda je metodou vůbec nejrozšířenější, kdy kritériem výběru je určitá vlastnost nebo stav (příslušnost k určité sociální skupině) (28). *„Znamená to, že na základě stanoveného kritéria cíleně vyhledáváme pouze ty jedince, kteří toto kritérium splňují a současně jsou ochotni se do výzkumu zapojit (28, str. 135, Patton in Miovský).“*

Pro sběr dat bylo položeno celkem osm otázek šesti odborníkům (viz Příloha č. 4) a osm rozdílných otázek šesti obětem (viz Příloha č. 5). Poslední, osmá otázka pro odborníky by měla odpovědět na poslední cíl mé práce a to, zda jsou odborníci dostatečně proškoleni o problematice domácího násilí. První otázka pro oběti se týkala identifikačního údaje a to nejvyššího dosaženého vzdělání. Všechny údaje byly zapisovány do záznamového archu. Záznamový arch slouží jako pomůcka výzkumníka a tím mu usnadňuje práci. Výzkumník si tak nemusí všechny údaje pamatovat a může se k nim v průběhu situace stále vracet (28).

3.2 *Charakteristika souboru*

Data jsem sbírala ve městech Brno, České Budějovice, Třebíč a Žďár nad Sázavou. Pro první vzorek jsem oslovila odborníky pracující ve státních i nestátních institucích zabývajících se problematikou domácího násilí. Tady jsem použila techniku polostrukturovaného interview. Jako zástupce státních institucí jsem zvolila policistu, soudce a sociální pracovníci z orgánu sociálně- právní ochrany dětí. Jako zástupce nestátních institucí byla oslovena vedoucí intervenčního centra, jednatel Bílého kruhu bezpečí a sociální pracovnice Domova pro matky- otce. Nejdříve jsem jednotlivé respondenty zkontaktovala a poté jsem si s nimi domluvila schůzku osobně. Několikrát se mi také stalo, že jsem byla odmítnuta. Nakonec se mi ale podařilo potřebné údaje získat. Schůzky většinou probíhaly na pracovišti a v pracovní době. Pro lepší orientaci budu používat zkratky jednotlivých institucí (OSPOD, IC, BKB, DMO) a dále POLICISTA a SOUDCE.

Druhý výzkumný vzorek tvořily oběti domácího násilí. Oběti bylo obtížnější kontaktovat. Tři oběti se mi podařilo oslovit přes intervenční centrum a tři oběti jsem oslovila ze svého okolí. Většinou odpovídaly na mé otázky velmi stručně. Všechny oslovené oběti byly ženy.

Rozhovory probíhaly na základě předem stanovených otázek. Vzhledem k citlivým údajům nebudu uvádět žádné jména osob a ani žádné bližší informace.

4 VÝSLEDKY

Výsledky jsou rozděleny do dvou částí. Výsledky I. se týkají polostrukturovaného rozhovoru, který jsem provedla s pracovníky státních a nestátních institucí a Výsledky II. se zaměřují na oběti. Nyní jsem přepsala rozhovory.

4.1 Výsledky I.

1. Jaká je Vaše cílová skupina, pokud se jedná o domácí násilí?

OSPOD: *„Jsou to rodiny s nezletilými dětmi v rámci přiděleného obvodu.“*

POLICISTA: *„Jsou to úplně všechny osoby ohrožené domácím násilím.“*

SOUDEC: *„Nesetkáváme se s tím příliš často. Nejčastěji jsou to manželky jako poškozené.“*

IC: *„Naší cílovou skupinou jsou ohrožené skupiny domácího násilí, všechny bez rozdílu věku, pohlaví atd. a pak jsou to také rodinní příslušníci, kteří jim pomáhají v otázce násilí. Patří sem také pronásledování, které souvisí s domácím násilím. Nepomáháme ale násilné osobě. Nově máme zavedený i program pro cizince.“*

BKB: *„70 % veškerých klientů tvoří ženy, ale i muži mohou být obětí. Snažíme se zachovat genderovou rovnováhu. Ale jinak pomáháme všem, kdo se na nás obrátí, bez ohledu na věk, pohlaví, vyznání.“*

DMO: *„U nás to jsou hlavně ženy- matky s dětmi, těhotné a pak také přijímáme otce s dětmi. Pokud žena nemá děti a je obětí, můžeme udělat vyjimku a přijmeme ji na krizový pokoj.“*

2. Jakých primárních a sekundárních cílů se snaží Vaše instituce v řešení problematiky domácího násilí dosáhnout?

OSPOD: *„Mezi primární cíle patří: rozpoznat domácí násilí v rodině, přerušit cyklus domácího násilí, při němž je přítomné nezletilé dítě. Potom pracujeme s obětí domácího*

násilí. Snažíme se ji namotivovat, aby svoji situaci řešila a podporujeme ji. Pomáháme při řešení existenčních problémů obětí domácího násilí.“

POLICISTA: „Zejména se snažíme ochránit oběť, vzdálit agresora a dosáhnout vyřešení situace.“

SOUDCE: „Odsoudit nebo zprostit. My nemůžeme výchovně působit.“

IC: „Nejdříve je to pomoc a podpora oběti. Snažíme se docílit toho, aby oběť byla schopna situaci řešit sama. V akutním stavu nás potřebují. Pokud je potřeba nabízíme krizové lůžko, kde je možné pár dní přenocovat. A pak se snažíme docílit toho, aby žily bez násilí. A pokud se rozhodnou ve vztahu zůstat, tak aby přežily.“

BKB: „Nejdříve se setká s asistentem a probíhá konzultace s právníkem a psychologem. Popíše svůj problém, zde je také prostor pro dobrovolníky. Informujeme oběť, co může dělat. A pak se rozhodne, zda dále bude potřebovat naši pomoc.“

DMO: „Nejdříve zabezpečíme základní potřeby- krizová intervence, ubytování (krizové lůžko). Ale nejsme schopni zabezpečit, aby se k nim agresor nedostal, ale existují domovy s utajenou adresou. K sekundárním cílům radíme pobytovou službu, pomoc při jednání s úřady, OSPODem, policií. Zajišťujeme náhradní ubytování apod.“

3. V jakých případech se na Vás oběti domácího násilí nejčastěji obracejí?

OSPOD: „S žádostí o radu ve věci řešení výchovy a výživy nezletilých dětí v případě rozvodu manželství rodičů, s žádostí o pomoc při řešení sociální situace rodiny- bydlení, finančního zajištění, sepisy návrhů k soudu. S žádostí o rady při problémech s nezl. dětmi pramenící mnohdy z jejich přítomnosti při domácím násilí. Méně často se na nás obrací přímo se žádostí o radu, jak domácí násilí řešit.“

POLICISTA: „Po dlouhodobém psychickém a fyzickém či sexuálním násilí ze strany mužů vůči ženám.“

SOUDCE: „Pokud potřebují vyřešit jejich problém.“

IC: „Když potřebují řešit jejich problém, který většinou trvá dlouho. Potom když chtějí poradit v oblasti právní, sociální či psychologické.“

BKB: „Do oblasti bezpečí, zastavení násilí, cesta k tomu je ale složitá.“

DMO: „*Asi když potřebují pocit bezpečí, ubytování.*“

4. Podle jakých zákonů postupujete při řešení případů domácího násilí?

OSPOD: „*Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně- právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších úprav, dále vycházíme ze zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.*“

POLICISTA: „*Jednoznačně zákon č. 135/2006 Sb., zákon o Policii ČR a zákon 209/1997 Sb., který poskytuje informace o možnostech finanční pomoci.*“

SOUDCE: „*Nyní je to trestní zákoník §199*“.

IC: „*Zákon č.108/2006 Sb. nás zřizuje a pak je to zákon č. 135/2006. Policie je povinna nahlásit nám případy, kdy používá vykazání do 24 hodin a my kontaktujeme oběť do 48 hodin. Dále je to zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně- právní ochraně dětí a Zákon o rodině.*“

BKB: „*Zákon č. 135/2006 a zákon o Policii ČR.*“

DMO: „*Je to hlavně zákon o sociálních službách a zákon o sociálně-právní ochraně dětí.*“

5. S jakými dalšími institucemi spolupracujete? Je Vaše spolupráce dostatečná?

OSPOD: „*Základem je spolupráce s Policií ČR, intervenčním centrem a justicí (soudy). Tyto jsou zapojeny na základě zákona. Dále spolupracujeme s obecní policií, oddělením sociálních dávek MěÚ, přestupkovým oddělením MěÚ. Velmi důležitá je spolupráce s intervenčním centrem, probační a mediační službou, dále s manželskou a rodinnou poradnou, psychology, azylovými domy, zdravotnickými zařízeními, občanskou poradnou, krizovými centry, apod. Dle mého názoru s některými institucemi spolupráce dostatečná je, s některými bohužel ne.*“

POLICISTA: „Tak to je samozřejmě státní zastupitelství, soudy, nestátní instituce (např. intervenční centrum) a orgány sociálně- právní ochrany dětí, pokud jsou přítomny děti. Myslím, že spolupráce je dostačující.“

SOUDCE: „Většinou s nestátními institucemi (intervenční centra, Bílý kruh bezpečí), Policií ČR, orgánem sociálně- právní ochrany dětí a lékařem. U lékaře zjistíme, kolikrát oběť vyhledala pomoc, pokud došlo k napadení od agresora. Pro nás je spolupráce dostatečná.“

IC: „S mnoha institucemi- Policie ČR, Městská policie, sociální odbory MěÚ, OSPOD, soudci, státní zastupitelství, neziskové organizace, které se setkávají s případy domácího násilí. Spolupráce nikdy není dostatečná. S Policií je lepší, když se osobně známe, setkáváme se pravidelně, mohlo by to být ještě častější, ale není to v našich silách.“

BKB: „S intervenčním centrem spolupracujeme více, pokud je potřeba odkážeme oběť na azylový dům. Pokud jsou tam děti, informujeme sociálně- právní ochranu dětí, ale pouze se souhlasem oběti. Ale jsou výjimky, máme oznamovací povinnost, pokud dochází k týrání dětí. Myslím, že spolupráce není dostatečná, ale je to stále lepší.“

DMO: „Spolupracujeme s psychocentrem, rodinnou poradnou, soudy, policií a charitou. Ano, mám za to, že je spolupráce dobrá.“

6. Jakou pomoc dále nabízíte oběti po překonání prvotních obtíží?

OSPOD: „Další podpora, poradenství, zprostředkování odborných služeb, apod.“

POLICISTA: „Pomoc sociální péče, aby se obracely na sociální péči. A samozřejmě jim doporučujeme nestátní organizace.“

SOUDCE: „Finanční odškodnění.“

IC: „Pak to stojí na poradenství- právní, psychologické.“

BKB: „Doprovody k soudu, víkendové pobyty- relaxační pobyt a pak záleží na oběti.“

DMO: „My nabízíme volnočasové aktivity a Klub maminek, který je u nás jednou až dvakrát za měsíc. Pak se snažíme je neustále motivovat, aby se snažily vyhledat odbornou pomoc, pro děti je možné doučování od dobrovolníků. Taky poskytujeme terénní sociální práci, pokud domov opustily.“

7. Máte za to, že jsou Vaše oprávnění dostatečná?

OSPOD: *„Jak v čem, někdy spíše ne.“*

POLICISTA: *„Ano, jednoznačně.“*

Soudce: *„Ano, mám.“*

IC: *„Větší oprávnění nepotřebujeme, můžeme dělat to, na co máme peníze. Je omezené např. to, kolik tu máme pracovníků, limity finanční. Nepostrádáme žádné kompetence. Pomůžeme oběti, v čem chce pomoci.“*

BKB: *„Nemáme žádné oprávnění.“*

DMO: *„V tomhle máme oprávnění dostačující.“*

8. Z jakého zdroje čerpáte informace pro oběti domácího násilí?

OSPOD: *„Z informací intervenčního centra, školení, sdělení krajského úřadu, ministerstev, zákonů, odborné literatury, médií, aj.“*

POLICISTA: *„Hodně čerpáme z odborné literatury, kasuistiky a školení.“*

SOUDECE: *„Z trestního spisu, konkrétně z obžaloby.“*

IC: *„Čerpáme z brožur, dále se vzděláváme, studujeme legislativu, setkáváme se s našimi partnery a se všemi centry v ČR.“*

BKB: *„Informace čerpáme z vlastních zkušeností, odborné literatury. Informace si předáváme v rámci výcviku dobrovolníků.“*

DMO: *„Školení, sebepoznávací výcviky, odborná literatura, supervize, intervize.“*

4.2 Výsledky II.

1. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Graf 1- odpovědi respondentů na otázku č.1 (v absolutních číslech)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z Grafu 1 je zřejmé, že tři z šesti dotázaných žen má středoškolské vzdělání, dvě jsou vyučeny a jedna má základní vzdělání.

2. Věděl/a jste, že existují odborníci a instituce, které Vám mohou s Vaší nepříznivou situací pomoci?

A: „No vlastně něco jsem věděla o intervenčním centru a pak samozřejmě Policie ČR.“

B: „Ano, znala jsem dvě organizace. Byl to Bílý kruh bezpečí a intervenční centrum.“

C: „Ne.“

D: „Věděla jsem pouze, že bych se mohla obrátit na Policii ČR. Ale stejně jsem moc nevěřila, že by mi pomohli. A taky jsem věděla, že se dá zavolat na nějakou linku, kde by mi pomohli.“

E: „Ne, vůbec jsem neměla tušení. Dneska už vím, že je kam se obrátit.“

F: „Už si ani moc nepamatuji, ale myslím, že bych se obrátila jen na Policii ČR.“

3. Věděl/a jste o legislativní úpravě zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění zákony v oblasti ochrany před domácím násilím? Pokud ano, víte co nového obsah tohoto zákona přinesl?

A: „Ne.“

B: „Ne, neslyšela jsem o tom.“

C: „Ne.“

D: „Nevěděla jsem téměř nic, dřív jsem to ani nějak nesledovala.“

E: „Pamatuji si, že mi o tom jednou říkala kamarádka. Ale žádné bližší podrobnosti jsem o tom neměla.“

F: „Ne, vůbec.“

4. Slyšel/a jste o institutu vykázaní, který vstoupil v platnost 1.1.2007?

A: „Ne.“

B: „Dozvěděla jsem se o tom až v intervenčním centru.“

C: „Ne.“

D: „O vykázaní jsem se dozvěděla až když Policie ČR vykázala manžela z našeho bytu. Vůbec jsem nevěděla, že něco takového vůbec je. Ale asi je to dobrá věc, mě to docela pomohlo.“

E: „Trochu od té kamarádky. Dneska už ale vím, k čemu institut vykázaní slouží.“

F: „Když k nám přišla policie, tak mě o tom řekli, jenže já jsem nechtěla, aby to tak bylo. Chtěla jsem, aby se to vyřešilo ještě jinak.“

5. Slyšel/a jste o existenci intervenčních center? Pokud ano, měla jste přehled jaké služby nabízí?

A: „Ano, dozvěděla jsem se o intervenčním centru z tisku. Jen orientačně jsem věděla, jaké služby nabízí.“

B: „Ano, slyšela jsem o nich. Věděla jsem, že by mi pomohli a poradili třeba v oblasti právní.“

C: „Ne.“

D: „Ne, dřív jsem nevěděla co to je a jaké služby nabízí. Možná by o sobě měly dát více vědět pomocí letáčků nebo tak. Ten pojem jsem poprvé slyšela až od Policie ČR.“

E: „Slyšela jsem o intervenčním centru až od policie ČR.“

F: „Tento pojem pro mě byl zcela nový.“

6. Věděl/a jste, že pokud budete muset opustit svůj domov, může Vám být nabídnuto ubytování v azylovém domě (Domově pro matky)?

A: *Ne*

B: „Ano, ale do azylového domu bych nešla.“

C: „Ne, a ani nic takového nepotřebuji.“

D: „Ano, bylo mi jasné, že pokud mám děti, že by mě na ulici nenechali. Ale nechtěla bych tam jít, raději bych zůstala u rodičů.“

E: „Azylové domy znám, ale myslela jsem si, že je to jen pro sociální případy.“

F: „Ne, nevěděla.“

7. Setkala jste se dříve s preventivními programy z oblasti domácího násilí?

A: „Ne“

B: „Myslím, že ne.“

C: „Ne, a ani jsem se o to nezajímala.“

D: *„S žádnými programy jsem se nesetkala, myslím ale, že by měly být.“*

E: *„Nesetkala jsem se s nimi.“*

F: *„Nevzpomínám si, takže asi ne.“*

8. Uvítal/a byste nějaké změny, které se týkají informovanosti o domácím násilí? Pokud ano, jaké?

A: *„Asi ano, třeba více informací o tom, jaká mám práva.“*

B: *„Lepší práci policie, aby mi věřili, co říkám. Nevěděla jsem, kam jinam mohu podat trestní oznámení.“*

C: *„Nevím, nepřemýšlela jsem o tom.“*

D: *„V intervenčním centru mi připadalo, že mají dost informací o domácím násilí. Taky mi všechno vysvětlili a poradili se vším, sama bych to vůbec nezvládla. Já bych třeba uvítala, kdyby ukazovali v televizi nějaké spoty a následně adresy, kam je možné se obrátit.“*

E: *„Asi ne.“*

F: *„Třeba nějaké letáky u doktorů.“*

5 DISKUSE

Bakalářská práce na téma „Význam státních a nestátních institucí při pomoci obětem domácího násilí“ si stanovila celkem tři cíle. Pro naplnění prvního cíle „Konfrontace oprávnění a možných opatření státními a nestátními institucemi používaných pro ochranu osob ohrožených domácím násilím“ byl zvolen kvalitativní výzkum a technika polostrukturovaného interview. Všechny údaje byly zaznamenány do záznamového archu a následně přepsány do kapitoly Výsledky I. K prvnímu cíli se vztahuje také třetí cíl mé práce a sice to, zda-li jsou odborníci pracující v oblasti domácího násilí dostatečně proškoleni k této problematice. Na tento cíl odpovídala otázka poslední, osmá „Z jakého zdroje čerpáte informace pro oběti domácího násilí?“ Pro druhý cíl mé práce „Zda oběti domácího násilí mají dostatečné informace o možnostech řešení jejich problému“ byl také zvolen kvalitativní výzkum, technika telefonního interview. Údaje jsou zaznamenány v kapitole Výsledky II.

Na otázku č. 1 „Jaká je Vaše cílová skupina, pokud se jedná o problematiku domácího násilí“ odpověděli respondenti, že jsou to osoby ohrožené domácím násilím. OSPOD je specifický tým, že se zaměřuje pouze na rodiny, ve kterých žijí děti. Stejně tak jako DMO, kdy poskytují pomoc těhotným ženám nebo jednomu z rodičů, který má v péči dítě. IC si rozšířila pole působnosti tím, že se nově zaměřují i na cizince. Tento fakt dokazuje, že obětí se může stát kdokoliv bez ohledu na věk, vzdělání, materiální zázemí, profesi, náboženskému vyznání, socio- kulturní úrovni nebo národnosti. Na pomoc soudu se nejčastěji obrací manželky od agresora. Tuto skutečnost potvrzují údaje, které jsou uvedeny v literatuře týkající se domácího násilí (viz 1.1.1)

Otázka č. 2 odpovídala na cíle jednotlivých organizací. I když oslovení zástupci organizací odpovídali odlišně, shodují se v jednom základním bodě a to, že je potřeba pomoci oběti v akutním stádiu tak, aby byla chráněna před agresorem. OSPOD opět zaměřuje svoji činnost na ochranu dítěte. DMO a IC poskytují krizové lůžko než se vyřeší akutní situace.

Otázka č. 3 zjišťovala případy, kdy se oběti na státní a nestátní instituce obracejí nejčastěji. BKB a DMO se shodují, že jejich pomoc oběti vyhledávají pokud

se potřebují uchýlit do bezpečí, které jim tyto instituce mohou nabídnout. V tomto případě hrají nestátní instituce významnou roli. Pomoc DMO a IC je nezastupitelná i v oblasti ubytování, které je jim dočasně poskytnuto a během této doby si zatím mohou ujasnit svoji situaci a promyslet si jak ji chtějí dále řešit. POLICISTA uvádí, že jejich pomoc osobně vyhledávají až po dlouhodobém fyzickém, psychickém a sexuálním násilí. Domácí násilí má negativní vliv na děti. Velmi často se stávají svědky násilí mezi svými rodiči. Tady opět zasahuje OSPOD, který hraje důležitou roli. Počty dětí, které se staly svědky násilí mezi svými rodiči se liší. Některé instituce, či literatury uvádí, že domácí násilí se za přítomnosti dětí odehrává v 69 % a jiné uvádí, že jsou děti přítomny násilí až v 80 %. Tato procenta jsou značně alarmující a u dítěte je ohrožen jejich život a právo na příznivý vývoj. Je tedy potřeba postupovat velmi opatrně, nic se nesmí přehlédnout. Zde bych stanovila první hypotézu a sice to, že: **„Orgán sociálně- právní ochrany dětí hraje významnou ochrannářskou roli pro dítě, které je přítomno násilí mezi rodiči.“**

Otázkou č. 4 jsem zjišťovala, podle jakých zákonů postupují při řešení případů domácího násilí. BKB, IC a POLICISTA považují za stěžejní zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Druhým nejpoužívanějším zákonem je zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. Tímto zákonem se pak řídí OSPOD a DMO. Je zřejmé, že každá instituce se řídí podle zákonů, které potřebují pro svoji činnost.

Pokud bychom porovnávali statistiky, je možné sledovat mírný pokles počtu vykázaní. Za rok 2007 (kdy je zákon č. 135/2006 Sb. účinný) byl počet vykázaných osob v lednu 89. V roce 2008 se jednalo o 64 vykázaní a v roce 2009 pouze o 63 (3). Celkově tedy za rok 2008 bylo evidováno 679 rozhodnutí Policie ČR o vykázaní nebo zákazu vstupu, tj. pokles o 21 % než v roce 2007, kdy bylo evidováno 862 případů (9).

Otázka č. 5 se zaměřovala na instituce, se kterými jednotliví respondenti spolupracují a zda tito respondenti považují jejich spolupráci za dostatečnou. Ve většině případů odpovídali respondenti podobně. OSPOD podal maximální výčet všech možných spolupracujících institucí. Tento fakt je důležitý, protože dítě se nedokáže samo bránit a je tedy odkázané na pomoc druhých. IC naplnilo předpoklady

interdisciplinární spolupráce, jelikož uvádí, že spolupracují jak se soudy tak s Policií ČR. Stejně tak SOUDCE uvedl, že spolupracují mj. s IC a Policií ČR. POLICISTA také naplňuje předpoklady interdisciplinární spolupráce, když uvádí, že spolupracují s IC a soudy. Spolupráce těchto tří složek je určena zákonem. DMO, SOUDCE a POLICISTA považují spolupráci za dostatečnou. BKB považuje spolupráci za nedostatečnou, ale jak uvádí, „...je to stále lepší.“ IC se domnívá, že spolupráce není nikdy dostatečná a že je stále co zlepšovat. Zde bych si dovolila stanovit druhou hypotézu a sice to, že: **„Intervenční centra, soudy a Policie ČR naplňují prvky interdisciplinární spolupráce, která je stanovena zákonem.“**

Po překonání prvotních obtíží by se mohlo zdát, že nepřízeň osudu pro oběť je zažehnána a že už tedy nebude potřebovat další odbornou pomoc. Ovšem ve většině případů tomu tak není. Aby pomoc pro oběť byla komplexní je potřeba nabízet pomoc i po překonání prvotních obtíží. Další otázkou jsem se tedy snažila zjistit, jakou další pomoc aktéři nabízí. BKB nabízí víkendové pobyty či doprovody k soudu. DMO nabízí volnočasové aktivity nebo dokonce doučování dětí. IC a OSPOD se stále opírá o poradenství.

Otázka č. 7 zněla takto: „Máte za to, že jsou Vaše oprávnění dostatečná?“ Zde se odpovědi příliš nelišily, dotazovaní uváděli, že ano. Pouze BKB uvádí, že nemá žádné oprávnění a OSPOD má oprávnění dostatečná „*Jak v čem,...*“

Poslední otázka, která odpovídala na třetí cíl mé práce, se ptala na zdroje, ze kterých jednotliví dotázaní čerpají veškeré informace pro oběti. Chtěla jsem se pomocí této otázky dopátrat, jak dalece jednotliví dotázaní mají přehled o různých zdrojích pro oběti. Nejčastěji čerpají z odborné literatury, legislativy a ze školení. BKB čerpá informace také z vlastních zkušeností, které jsou velmi přínosné, jelikož plno poznatků člověku přinesou až vlastní zkušenosti. Je tedy zřejmé, že i odborníci mající zájem na tom, aby jejich práce byla pro oběť co nejúčinnější, se snaží si stále rozšiřovat svůj obzor. OSPOD mj. získává informace i z IC, což je důkazem toho, že jejich vzájemná spolupráce probíhá.

Další otázky jsem pokládala obětem a měly zjistit, zda mají dostatečné informace o možnostech řešení jejich problému. Otázka č. 1 se týkala základního

identifikačního údaje- nejvyšší dosažené vzdělání (viz Graf 1). Z grafu je patrné, že domácí násilí může postihnout kohokoliv bez ohledu na jeho vzdělání.

Otázka č. 2 zjišťovala, zda oběti věděly kam se mohou pro pomoc obrátit. Nejfrekventovanější odpovědí pak byla Policie ČR. Statistiky ovšem ukazují, že nejčastěji si oběti stěžují právě na jejich postup (viz Příloha č. 3). Tento fakt je dán možná tím, že zákon č.135/2006 je účinný poměrně krátkou dobu a policie ještě není dostatečně znalá v této problematice. Myslím si, že také dochází k obměně policistů, kdy na jejich místo přijde nový kolega, který nemá ještě dostatek zkušeností a musí projít celým cyklem zaškolení. Další dvě oběti z šesti věděly něco málo o intervenčním centru a jedna o Bílém kruhu bezpečí. Na tuto otázku pak navazovala otázka č. 5, kdy jsem se ptala, zda někdy slyšely o intervenčním centru. Pouze dvě oběti tento pojem slyšely dříve, než u nich došlo k vykázání. Další dvě oběti o nich vůbec neslyšelo a dvě se o nich dozvěděly až při vykázání od Policie ČR.

Otázky č. 3 a č. 4 se dotazovaly na zákon č. 135/2006 Sb. a s tím související i institut vykázání. Pět žen z šesti nikdy neslyšelo o obsahu zákona č. 135/2006 Sb. Kdyby ženy alespoň rámcově obsah zákona znaly, mohly by se lépe orientovat ve své nepříznivé situaci a domáhat se tak svých práv. Na tuto otázku navazovala otázka č 4. O institutu vykázání buď nevěděly anebo se o něm dozvěděly až od Policie ČR či intervenčního centra. Zde bych si dovolila stanovit hypotézu: **„Oběti neznaly před odborným zásahem obsah zákona č. 135/2006 Sb., kteým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.“**

Otázkou č. 6 jsem se ptala, zda oběti věděly, že jim může být nabídnuto ubytování v azylovém domě (v Domově pro matky). Čtyři z šesti žen nevědělo, že mohou být ubytovány v azylovém domě a dvě o této možnosti věděly. Jedna žena dokonce uvádí, že by způsob této pomoci vůbec nevyužila a jedna žena také měla mylné představy o tom, že azylové domy jsou pouze pro „sociální případy.“

S preventivními programy (otázka č. 7) z oblasti domácího násilí se nesetkala ani jedna z dotázaných žen. Otázkou tedy zůstává, zda jsou v dnešní době preventivní programy dostatečně rozšířeny a zda vůbec na cílovou skupinu působí.

Poslední otázkou jsem zjišťovala, zda by oběti uvítaly změny, které se týkají informovanosti o domácím násilí. Čtyři z dotázaných žen uvádí, že by lepší informovanost určitě uvítaly např. formou letáků u doktorů nebo lepší informovanost přes média. Jedna žena dokonce uvádí, že by uvítala lepší práci policie, jelikož nevěděla kam může podat trestní oznámení.

Na základě získaných výsledků bych stanovila následující hypotézu a sice to, že: **„Oběti mají celkově velmi málo informací o možnostech pomoci při řešení jejich problému.“**

6 ZÁVĚR

Pro bakalářskou práci jsem si vybrala téma „Význam státních a nestátních institucí při pomoci obětem domácího násilí.“ V současné době je domácí násilí řešeno novou legislativní úpravou, podle které se řídí jak státní tak i nestátní instituce. Jejich pomoc by měla být účinná, neboť pomáhají oběti překonat jejich nepříznivou situaci v době, kdy nejsou schopny si pomoc samy zajistit.

Z výzkumu vyplývá, že součinnost všech složek v oblasti domácího násilí je důležitá a každá z těchto složek tak plní důležitou funkci v určité fázi. Státní instituce by ve zkoumané oblasti mohly jen obtížně fungovat bez institucí nestátních a naopak. Policie má povinnost podle zákona č. 135/2006 informovat intervenční centra, která se do 48 hodin spojí s obětí. Pokud je přítomné dítě kontaktuje se také orgán péče o dítě.

V souvislosti s cíli práce byly stanoveny následující hypotézy:

H 1: Orgán sociálně- právní ochrany dětí hraje významnou ochrannářskou roli pro dítě, které je přítomno násilí mezi rodiči.

H 2: Intervenční centra, soudy a Policie ČR naplňují prvky interdisciplinární spolupráce, která je stanovena zákonem.

H 3: Oběti neznaly před odborným zásahem obsah zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

H 4: Oběti mají celkově velmi málo informací o možnostech pomoci při řešení jejich problému.

Obětem je sice poskytována poměrně účinná pomoc, avšak nejsou informování o možnostech pomoci dříve než zasáhne oprávněný orgán. Tento fakt pak může zapříčinit, že oběti vyhledají pomoc mnohem později, než by bylo v jejich případě potřebné. Do budoucna bych doporučila zaměřit se na rozšíření různých programů, které by zvyšovaly informovanost žen o domácím násilí.

Cíle práce byly naplněny.

Tato práce by mohla být využita pro laickou veřejnost jako příručka pro rychlé zorientování se v této problematice, stejně tak může sloužit jako zdroj cenných

informací pro odborníky či oběti. Věřím, že poznatky získané z této práce jednou budou moci využít i v praxi.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. BAJER, P. Pachatelé nejčastěji kombinují psychické a fyzické násilí. *Sociální práce*. 2006, č. 2, 5-7 s. ISSN 1213-6204.

2. BEDNÁŘOVÁ, Z., MACKOVÁ, K., PROKEŠOVÁ, H. *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2006. 139 s. ISBN: 80-86878-50-3.

3. Bílý kruh bezpečí. *Analýza dat: vykazání v ČR- leden 2009* [online]. 2007 [cit. 2010-04-17]. Dostupné z WWW: <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/statistiky/analyza-dat-vykazani-v-cr-leden-2009/r164>

4. Bílý kruh bezpečí. *Navazující služby v ČR* [online]. 2007 [cit. 2010-02-14]. Dostupné z WWW: http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=259

5. Bílý kruh bezpečí. *Poslání a činnost* [online]. 2007 [cit. 2010-04-17]. Dostupné z WWW: http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=240

6. Bílý kruh bezpečí. *Projektová činnost* [online]. 2007 [cit. 2010-04-17]. Projektová činnost. Dostupné z WWW: http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=244.

7. Bílý kruh bezpečí. *Stanovy BKB* [online]. 2007 [cit. 2010-04-17]. Dostupné z WWW: http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=278

8. Bílý kruh násilí. *Trestní zákoník- Týrání osoby žijící ve společném obydlí (§199)* [online]. 2009 [cit. 2010-04-12]. Dostupné z WWW: <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/pravni-uprava/trestni-zakonik-tyrani-osoby-zijici-ve-spolecnem-obydli-199/r99>
9. Bílý kruh bezpečí. *Vykázání/zákaz vstupu v roce 2008 v ČR- komentář k analýze dat.* [online]. 2007 [cit. 2010-04-17]. Dostupné z WWW: http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=508
10. Bílý kruh bezpečí. *Základní informace* [online]. 2007 [cit. 2010-03-17]. Dostupný z WWW: <http://domacinasili.cz/cz/redakce/domaci-nasili/r69>
11. Bílý kruh bezpečí. *Základní principy činnosti* [online]. 2007 [cit. 2010-04-17]. Dostupné z WWW: http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=243
12. BUDAŘOVÁ, L. *Domácí násilí a jeho řešení ve společnosti: diplomová práce.* České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta. 2008. 111 s. Vedoucí diplomové práce Martina Ramešová
13. BURIÁNEK, J., KOVAŘÍK, J. a kol. *Domácí násilí: násilí na mužích a seniorech.* 1.vyd. Praha: Triton, 2006. 108 s. ISBN 80-7254-914-6.
14. BUSKOTTE, A. *Z pekla ven: žena v domácím násilí.* 1.vyd. Brno: Computer Press, 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.
15. CONWAYOVÁ, H. L. *Domácí násilí: Příručka pro současné i potencionální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007.* 1.vyd. Praha: Albatros, 2007. 158 s. ISBN 978-80-00-01550-7.

16. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. 1.vyd. Praha: Grada, 2008. 160 s. ISBN 978-80-247-2207-8
17. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2.
18. DONA linka. *Základní informace* [online]. 2007 [cit. 2010-03-14]. Dostupné z WWW:
http://www.donalinka.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=348
19. DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí*. Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku, 2005. 52 s. ISBN 80-239-5686-8
20. HAŠKOVCOVÁ, H. *Manuálek o násilí*. 1.vyd. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004. 83 s. ISBN 80-7013-397-X.
21. Charita Česká republika. *Poskytované služby* [online]. 2010 [cit. 2010-04-17]. Poskytované služby. Dostupné z WWW:
http://charita.trebic.info/index.php?option=com_content&view=article&id=114&Itemid=197
22. Charita Česká republika. *Základní informace* [online]. 2010 [cit. 2010-04-17]. Dostupné z WWW:
http://charita.trebic.info/index.php?option=com_content&view=article&id=114&Itemid=197

23. KOORDONA. *Působení policie ve věcech domácího násilí* [online]. 2007 [cit. 2010-04-14]. Dostupné z WWW: <http://www.koordona.cz/domaci-nasili/legislativa/35-pusobeni-policie-ve-vecech-domaciho-nasili.html>
24. KRAUSOVÁ, L; NOVOTNÁ, V. *Sociálně-právní ochrana dětí*. 1.vyd. Praha : ASPI, 2006. 228 s. ISBN 80-7357-214-1.
25. *Listina základních práv a svobod*
26. MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X.
27. Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Intervenční centra* [online]. 2009 [cit. 2010-04-14]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/4228>
28. MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1.vyd. Praha : Grada Publishing, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
29. PRAŠKO, J., HÁJEK, T., PREISS, M. *Posttraumatická stresová porucha a jak se jí bránit*. Praha: Maxdorf, 2002. 93 s. ISBN 80-85912-80-5.
30. Stopnásilí.cz. *“kdo mi pomůže”* [online]. 2007 [cit. 2010-04-23]. Dostupné z WWW: <http://www.stopnasili.cz/zeny/kdo-mi-pomuze.html>
31. ŠEDIVÁ, M. a kol. *Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení případů domácího násilí*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2007. 54 s. ISBN 978-80-239-9449-0.
32. ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krizová intervence pro praxi*. 1.vyd. Praha: Grada, 2004. 200 s. ISBN 80-247-0586-9.

33. THEIA- občanské sdružení. *Institut vykazání v České republice* [online]. 2009 [cit. 2010-04-16]. Dostupné z WWW: <http://www.theia.cz/zakony-paragrafy/institut-vykazani-v-ceske-republice.htm>
34. ÚLEHLOVÁ, D. a kol. *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*. 1.vyd. Brno: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2009. 116 s. ISBN 978-80-7013-502-0
35. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese: rozšířené a přepracované vydání*. 3.vyd. Praha: Portál, 2004. 872 s. ISBN 80-7178-802-3.
36. VOŇKOVÁ, J. a kol. *Metodický rámec práce intervenčních center a podpora jejich vzniku*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2007. 87 s. ISBN 978-80-239-9448-3.
37. VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. 194 s. ISBN 80-239-2106-1.
38. VOŇKOVÁ, J., MACHÁČKOVÁ, R. a kol. *Domácí násilí: právní minimum pro lékaře*. 2.vyd. Praha: proFem, 2004. 62 s. ISBN 80-239-4026-0
39. VOŇKOVÁ, J. *Vaše právo!: první pomoc ženám, obětem domácího násilí*. 5.vyd. Litomyšl: proFem, 2005. 70 s. ISBN 80-239-4025-2
40. [Www.domacinasili.cz](http://www.domacinasili.cz). *Základní informace* [online]. 2007 [cit. 2010-04-14]. Dostupné z WWW: <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/domaci-nasili/r69>
41. *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník*
42. *Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů*

43. *Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů*

44. *Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů*

45. *Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně- právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů*

8 KLÍČOVÁ SLOVA

Agresor

Domácí násilí

Interdisciplinární spolupráce

Legisativní úprava

Oběť

Zákon č.135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím

9 PŘÍLOHY

Příloha č. 1- Bezpečnostní plán

Příloha č. 2- Seznam intervenčních center

Příloha č. 3- Klienti Bílého kruhu bezpečí

Příloha č. 4- Podklad pro polostrukturované interview

Příloha č. 5- Podklad pro telefonní interview

Příloha č. 1- Bezpečnostní plán

BEZPEČNOSTNÍ PLÁN

- U někoho, komu věříte, si uschovejte náhradní klíče, oblečení, důležité dokumenty, lékařské předpisy a nějaký peněžní obnos.
- Uschovejte si jakýkoli důkaz o násilí (roztrhané oblečení, fotografie modřin a zranění atd.).
- Naplánujte si nejbezpečnější dobu k případnému útěku.
- Pamatujte si, kam se můžete obrátit o pomoc. Řekněte někomu, co se s vámi děje. Noste s sebou telefonní čísla svých přátel, příbuzných a azylových domů.
- Pokud jste v nebezpečí a potřebujete pomoc, zavolejte policii (tísňové volání 158, 156, 112).
- Pokud jste zraněn/a, jděte na pohotovost nebo k lékaři a oznamte, co se vám stalo. Požádejte je, aby vaši návštěvu zadokumentovali, případně vám napsali zprávu.
- Poučte své děti a určete jim bezpečné místo v bytě (pokoj, který jde zamknout) nebo v okolí (např. sousední dům, kam se mohou uchýlit, pokud potřebují pomoc). Ubezpečte je, že jejich úkolem je zůstat v bezpečí a ne ochraňovat vás.
- Domluvte si signál se sousedy- např. světlo venku je rozsvícené, zavolejte policii..
- Pokud jste napaden/a během telefonování na policii- nechejte telefon vyvěšený, hlasitě mluve a křičtě.
- Když přijede policie, jděte s ní do jiného pokoje, abyste mohl/a mluvit bez přerušování.
- Neodmívejte lékařské vyšetření.
- Po útoku neuklízejte ihned- důkazy (rozbité sklo, potřhané oblečení, chomáče vlasů..) sesbírejte do igelitového sáčku a předejte policii.
- Škody vyfotografujte, snímky dejte vyvolat i s datem.

- Zjistěte si jména i čísla policistů.
- Zeptejte se policistů:
Bude pachatel/ka do večera nebo v moci propuštěn/a?
Jak mě ochráníte, pokud se rozzuří a stane se násilnější?
Bylo by lepší, kdybych odesel/odešla?
- Nepopírejte násilí před dětmi, řekněte jim pravdu tak, aby ji porozuměly.
- Když nemáte dost času bezpečně odejít, nezdvíhejte malé dítě, protože bude ve vašem náručí zranitelnější.

Seznam užitečných rad pro možný únos dětí:

- Učte své děti rozpoznat, kde se nacházejí (jména měst, restaurací, cest..), vyznat se v mapě.
- Naučte je nechávat vzkazy na ubrouscích nebo na papírových utěrkách na toaletách.
- Naučte je, jak požádat o pomoc lidi oblečené v policejních nebo vojenských uniformách

Zdroj:

DONA linka. *Bezpečnostní plán* [online]. 2007 [cit. 2010-03-22]. Bezpečnostní plán. Dostupné z WWW: <http://www.donalinka.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=359>.

Příloha č. 2- Seznam intervenčních center

INTERVENČNÍ CENTRA

NÁZEV IC	ADRESA	TELEFON	WWW STRÁNKY
Jihomoravský kraj	Sýpka 25, 613 00, Brno- Černá pole	739078078 nonstop 541213732	www.ic-brno.cz
Jihočeský kraj	Kanovnická 11/390, 370 01, České Budějovice	386323016 603281300	www.charitacb.cz
Královéhradecký kraj	Kotěrova, 847 500 03, Hradec Králové	495530033 774591383	http://www.domacinasili-ic.cz
Vysočina	Pod Příkopem 4, 586 01, Jihlava	567215532 606520546	www.psychocentrum.cz
Liberecký kraj	Tanvaldská 269, 463 11, Liberec 30	482311632	www.csslk.cz

Moravskoslezský kraj	28. října 124, 702 00, Ostrava	597489207 597489204 (fax)	www.domacinasili.cz
Moravskoslezský kraj	Opletalova 4/607, Havířov- Šumbark, 736 01	596611239 739500634	www.slezkadiakonie.cz
Olomoucký kraj	Na vozovce 26, 779 00, Olomouc	585754736 774406453	www.ssp-ol.cz
Pardubický kraj	Erno Košťála 980, 530 12, Pardubice	466260528 774755744	www.skp-centrum.cz
Plzeňský kraj	Cukrovarská 16, 326 00, Plzeň	777167004	www.kadel.cz/dchp
Praha	Šromova 861, 198 00, Praha 9- Černý most	281911883 281861580 (fax) 604231085 739440771	www.csspraha.cz

Středočeský kraj	Žižkovo nám. 169/1, 269 01, Rakovník	313502588 605765883	www.ic-rakovnik.cz
Karlovarský kraj	J.K.Tyla 461, 356 01, Sokolov	352661418 736514095	http://pomocvnouziops.sweb.cz
Ústecký kraj	K Chatám 22, 403 40, Ustí nad Labem- Skorotice	475511811 475201495 (fax)	www.volny.cz/spirala.cki
Zlínský kraj	U Náhonu 5208, 760 01, Zlín	577018265 774405682	www.poradnazlin.cz

Zdroj:

Bílý kruh bezpečí. *Adresář intervenčních center ČR- kontakty pro veřejnost*. [online]. 2007 [cit. 2010-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/intervencni-centra/adresar-intervencnich-center-cr-kontakty-pro-verejnost/r91>>.

Příloha č. 3- Klienti Bílého kruhu bezpečí

ROK 2009 - osobní kontakt v poradnách

Čtvrtletní přehled 2009	ČR
I.	238
II.	200
III.	177
IV.	204
Celkem	819
Údaje o klientech	ČR
žena	647
muž	140
pár	32
Věk klientů	ČR
0 - 15 let	2
15 - 25 let	106
25 - 40 let	282
40 - 50 let	186
50 - 60 let	121
60 a více	122
neurčeno	0
Klient přichází	ČR
sám	595
v doprovodu	224
neuveďeno	0
Vztah k TČ	ČR
oběť	464
Příbuzný	88
Známy	8
svědek	4
jiný	37
pachatel	1
nemá vztah k TČ	217
neudáno	0
Tr. čin ohlášen policii	ČR
Ano	420
Ne	261
nejde o TČ	138
neuveďeno	0
Domácí násilí	ČR
Ano	214
Ne	528
nejisté	77
neuveďeno	0
Informace o BKB	ČR

tiskoviny BKB	40
známí	162
sdělovací prostředky	93
úřad	52
policie	70
odjinud	252
neuveдено	0
linka DONA	18
Internet	132
Příchod do poradny	ČR
Před spácháním TČ	35
Do 14 dnů po spáchání TČ	127
Ve stadiu vyšetřování TČ(po 14 dnech od TČ)	125
Ve stadiu soudního projednávání věci	37
Po vynesení rozsudku	14
S delším čas. odstupem od spáchání TČ	90
Jiné vyjádření	391
Neuveдено	0
Klient si stěžuje na:	ČR
1. policii	180
2. soud	40
3. pojišťovnu	6
4. jinou státní instituci	60
5. nestátní subjekt	26
6. mezilidské vztahy / rodinné	615
7. nedostatečnost zákona	54
8. jiná stížnost	106
Druh trestného činu:	ČR
1. vražda	51
2. ublížení na zdraví	104
3. loupež	28
4. omezování osobní svobody	34
5. rvačka	3
6. vydírání	36
7. útisk	15
8. porušování domovní svobody	22
9. znásilnění	57
10. pohlavní zneužívání	20
11. krádež	23
12. zpronevěra	3
13. podvod	14
14. vyhrožování	83
15. jiný trestný čin	86
16.týrání osoby žijící ve společně obývaném obydlí	186
17. Nejde o trestný čin	266

Zdroj:

Bílý kruh bezpečí. *Statistiky* [online]. 2007 [cit. 2010-04-18]. Dostupné z WWW: <http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=246>.

Příloha č. 4- Podklad pro polostrukturované interview

1. Jaká je Vaše cílová skupina, pokud se jedná o domácí násilí?
2. Jakých primárních a sekundárních cílů se snaží Vaše instituce v řešení problematiky domácího násilí dosáhnout?
3. V jakých případech se na Vás oběti domácího násilí nejčastěji obracejí?
4. Podle jakých zákonů postupujete při řešení případů domácího násilí?
5. S jakými dalšími institucemi spolupracujete? Je Vaše spolupráce dostatečná?
6. Jakou pomoc dále nabízíte po překonání prvotních obtíží?
7. Máte za to, že jsou Vaše oprávnění dostatečná?
8. Z jakého zdroje čerpáte informace pro oběti domácího násilí?

Příloha č. 5- Podklad pro telefonní interview

1. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
2. Věděl/a jste, že existují odborníci a instituce, které Vám mohou s Vaší nepříznivou situací pomoci?
3. Věděl/a jste o legislativní úpravě zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění zákony v oblasti ochrany před domácím násilím? Pokud ano, víte co nového obsah tohoto zákona přinesl?
4. Slyšel/a jste o institutu vykázaní, který vstoupil v platnost 1.1. 2007?
5. Slyšel/a jste o existenci intervenčních center? Pokud ano, měla jste přehled jaké služby nabízí?
6. Věděl/a jste, že pokud budete muset opustit svůj domov, může Vám být nabídnuto ubytování v azylovém domě (Domově pro matky)?
7. Setkala jste se dříve s preventivním programy z oblasti domácího násilí?
8. Uvítala byste nějaké změny, které se týkají informovanosti o domácím násilím? Pokud ano, jaké?